

Pregled rezultata rada na istraživanju povijesti socijalističke izgradnje

Prilikom osnivanja IHRPH 1961. godine kao jedan od zadataka postavljeno je i praćenje razvoja i proučavanje suvremene historije izgradnje socijalizma. Planovi rada iz prvih godina djelovanja Instituta pokazuju da je naglasak u tom pionirskom poslu bio stavljen na prikupljanje građe i klasifikaciju raznorodnih izvora. Poticaj za razvoj sekcije koja se imala razviti u jezgru izučavanja naše najnovije povijesti dao je i simpozij o »Pregledu istorije Saveza komunista Jugoslavije« i o problemima znanstvenoistraživačkog rada na povijesti radničkog pokreta, revolucije i socijalističke izgradnje, održan u IHRPH 12 — 14. XII 1963. godine.¹

No, rezultati prvotnih zamisli pokazali su da nije bilo nekih značajnijih postignuća. Zbog spleta raznorodnih činilaca na početku 1968. godine ukida se, uz ostale, i odio za istraživanje izgradnje socijalizma u našoj zemlji.² Time se prekida kontinuitet rada na istraživanju te tematike. Sekcija za istraživanje poslijeratne socijalističke izgradnje ponovo se osniva, na ovim pretpostavkama i metodologijskom utemeljenju, tek 1976. godine.³

U periodu od gotovo čitavog desetljeća tim se problemom bave samo direktor Instituta dr Dušan Bilanžić i Zlatko Čepo. Ovaj posljednji pretežno na publicistički način, u okviru svojih globalnih istraživanja razvoja socijalizma. Knjiga dra D. Bilanžića »Borba za samoupravni socijalizam u Jugoslaviji 1945—1969« (IHRPH, Zagreb 1969) bila je prvi cjelovit prikaz našeg poslijeratnog razvoja.

Pokušamo li podastrijeti sumarni pregled rezultata obrade perioda socijalističke izgradnje, vidimo da je različite priloge moguće razvrstati u ove skupine:⁴

¹ Izlaganja s tog simpozija objelodanjena su u časopisu *Putovi revolucije*, 3—4/1964, 7—416.

² Više o tome vidi: Z. Čepo, Dva decenija IHRPH.

³ Vidi: *Zdravko Tomac*, Povijest socijalističke izgradnje u Hrvatskoj (nacrt studijskog projekta), ČSP, II/1978, 3—14.

⁴ Kao izvorima koristili smo se elaboratima nekadašnjeg Centra za naučnu dokumentaciju IHRPH, te prilozima objavljenim u *Putovima revolucije*, Časopisu za suvremenu povijest, kao i bibliografijama pojedinih znanstvenih radnika IHRPH. Osim radova suradnika Instituta navodim i radove s tog područja vanjskih suradnika objavljene u ČSP, budući da njihovo sudjelovanje afirmira ulogu IHRPH kao radne organizacije koja stvara pretpostavke za istraživanje ovog segmenta najnovije povijesti.

I. Prilozi koji se odnose na ideje o organizaciji znanstvenog rada i metodologiju istraživanja tog perioda najnovije povijesti, te oni radovi koji uz metodološku razinu sadrže i općenita promišljanja marksističke teorije i socijalizma kao globalnog društvenog procesa

Neke naputke i probleme organizacije znanstvenoistraživačkog rada načinju već i pojedini prilozi u Putovima revolucije, broju 3—4 iz 1964. godine, koji sadrži materijale sa spomenutog simpozija o »Pregledu istorije SKJ« (. . .) (radovi D. Bilandžića, I. Babića, V. Bogdanova, L. Kobse). U ČSP broj II—III iz 1971. godine dr I. Jelić⁵ također dodiruje neka srodna pitanja, no tek nacrt studijskog projekta »Povijest socijalističke izgradnje u Hrvatskoj«⁶ razmatra široki kompleks problema koje pokreće jedno takvo sistematsko istraživanje. Zbog jedinstvenosti i značaja tog projekta navest ću neke od stavova koje u svom radu navodi njegov autor dr Zdravko Tomac.

»Zadatak je projekta osigurati da svi autori u svojim priložima, istražujući pojedina razdoblja socijalističke izgradnje ili pojedine teme u cjelokupnom poslijeratnom razdoblju, u osnovi polaze od znanstvenih zadataka utvrđenih u projektu, kako bi pridonijeli konačnom znanstvenom cilju projekta — *pisanju sinteze povijesti socijalističke izgradnje u Hrvatskoj*« (nav. dj., str. 3).

Nacrt projekta, nadalje, nastoji utvrditi jedinstvene polazne osnove i zadatke istraživanja, te ističe dugoročni karakter toga pothvata koji je moguće ostvariti tek uz timski rad i interdisciplinarni pristup. Naglašava se kako će u početku istraživanja nužno biti da se težište rada stavi na izradu pregleda i rekonstrukcije pojedinih događaja bitnih za povijest socijalističke izgradnje i na stvaranje dokumentacione osnove istraživanja. U drugoj će fazi težište biti na izradi studijskih pregleda pojedinih razdoblja socijalističke izgradnje ili pojedinih područja društvenog razvoja Hrvatske, te na pisanju monografija o bitnim područjima povijesti socijalističke izgradnje u Hrvatskoj. Tek u posljednjoj fazi rada bit će moguće prići pisanju sinteze. U razmatranju polaznih osnova autor ističe prednost marksističkog pristupa nad tzv. tradicionalnom historijskom metodom, budući da takav pristup izučavanju povijesti socijalističke izgradnje »zahitijeva da se istraže određene zakonomjernosti izgradnje samoupravljanja, da se sagledaju bitni društveni procesi, da se istraži stvarno kretanje, koje ukida i prevladava staro stanje i staro društvo, da se društvena organizacija i njene promjene sagledaju i protumače iz promjene proizvodnih odnosa« (nav. dj., str. 6). Polazne osnove, koje je, po mišljenju autora, nužno uvažavati u svim oblicima istraživanja, jesu:

1. Interdisciplinarni pristup

Temeljna globalna područja istraživanja cjeline projekta istraživat će, uz historičare, i znanstveni kadrovi iz ostalih društvenih znanosti, a interdisciplinarni je pristup u ovom slučaju shvaćen ne kao neka nova, je-

⁵ Ivan Jelić, Narodnooslobodilačka borba i socijalistička revolucija u Hrvatskoj, ČSP, II—III/1978, 11.

⁶ Zdravko Tomac, nav. dj.

dinstvena metodologija, koja bi nastala spajanjem historijske i metodolo-
gija ostalih znanosti, već kao primjena različitih metodologija, polazeći od
jedinstvenih ciljeva i zadataka istraživanja.

2. Periodizacija socijalističke izgradnje

U našem društvenom sistemu, kojemu su imanentne neprestane promjene, važno je, uz utvrđivanje činjeničnog stanja — koje su se bitne promjene i kada događale u pojedinim razdobljima socijalističke izgradnje — utvrditi i uzroke promjena i prekretnica. Iako u dosadašnjim istraživanjima postoje različiti kriteriji podjele na karakteristična razdoblja, ovaj će projekt, radi jedinstva istraživanja i usporedivosti podataka, utvrditi određena karakteristična razdoblja kao radnu hipotezu koju istraživanje treba da verificira, odnosno dopuni ili promijeni.

3. Proučavanje pojedinih oblasti socijalističke izgradnje u cijelom poslijeratnom razdoblju

Bitno je u projektu utvrditi osnovne teme istraživanja (što je već jedan oblik interdisciplinarnosti) bez čije je obrade nemoguće doći do sinteze.

4. Istraživanje povijesti socijalističke izgradnje u Hrvatskoj zahtijeva da se u svim temama i razdobljima obradi povijest socijalističke izgradnje u Jugoslaviji, te da se utvrde određene specifičnosti razvoja Hrvatske i njezin doprinos socijalističkom razvoju Jugoslavije.

5. Kontinuitet revolucije

Polazeći od bitnih karakteristika sistema narodne vlasti, utvrđenog i izgrađenog u narodnooslobodilačkoj borbi, valja istražiti kontinuitet revolucionarnih rješenja nakon rata, odnosno uzroke eventualnog odstupanja od njih.

6. Odnos prema svjetskoj povijesti

7. Razmatranje teorijskog problema

Osim registriranja i interpretiranja činjenica, valja obuhvatiti i »analizu određenih teorijskih problema socijalizma u cjelini, a posebno samoupravljanja kao posebnog oblika ostvarivanja diktature proletarijata, ali i oblika odumiranja države« (nav. dj., str. 8).

»Ciljevi znanstvenog proučavanja povijesti socijalističke izgradnje u Hrvatskoj višestruki su:

a) Treba znanstveno istražiti i obraditi neistražene arhivske fondove i druge izvore i rekonstruirati niz bitnih nedovoljno istraženih događaja u pojedinim razdobljima socijalističke izgradnje te izraditi preglede i kronologije razvoja socijalističke izgradnje o pojedinim privrednim i društvenim djelatnostima, promjenama socijalne strukture, itd.

b) Treba utvrditi uzroke promjena i pojedinih događaja i osnovne socijalno-klasne snage — nosioca razvoja, te znanstveno utvrditi osnovne zakonitosti socijalističke izgradnje u Hrvatskoj u pojedinim razdobljima i u cjelini, na osnovi kojih je moguće sagledati i određene zakonomjernosti budućeg razvoja.

c) Okupiti sve raspoložive znanstveno-stručne kadrove na izradi određenog broja monografija o pojedinim bitnim oblastima socijalističke izgradnje u pojedinim razdobljima ili u cijelom poslijeratnom periodu socijalističke izgradnje u Hrvatskoj, uz stalnu suradnju i konzultacije, kako bi se rezultati istraživanja mogli koristiti za izradu sinteze povijesti socijalističke izgradnje u Hrvatskoj.

d) Kao dugoročni zadatak i cilj napisati sintezu povijesti socijalističke izgradnje u Hrvatskoj.

Takva znanstvena istraživanja neophodna su ne samo radi pisanja povijesti socijalističke izgradnje, nego i radi utvrđivanja određenih činjenica saznanja i zakonomjernosti budućeg razvoja socijalističke Hrvatske i socijalističke Jugoslavije« (nav. dj., str. 8).

Kako bi se osigurao interdisciplinarni pristup izučavanju socijalističke izgradnje u Hrvatskoj, nužno je, po mišljenju dra Tomca, za pisanje sinteze osigurati proučavanje ovih širih tematskih sklopova:

1. teorijsko-programskih koncepcija socijalističke izgradnje u Hrvatskoj i Jugoslaviji u cjelini i u pojedinim razdobljima;
2. ustavnozakonskog normativnog sistema;
3. ostvarivanja teorijsko-programskih koncepcija i normativnog sistema;
4. klasno-socijalnih snaga nosilaca razvoja u pojedinim razdobljima socijalističke izgradnje u cjelini i uloge organiziranih društvenih snaga na čelu sa SKJ odnosno SKH.

U završnom dijelu nacрта projekta autor razmatra problem izvora koje nužno valja konzultirati pri obradi navedenih tema, navodi moguće teme monografija na temelju kojih će biti moguće prići pisanju sinteze povijesti socijalističke izgradnje u Hrvatskoj u razdoblju 1945—1975, te zaključuje s kadrovskim i organizacionim mjerama.⁷ Kao dio tog nacрта projekta pojavljuje se i pripravnčki rad L. Sklevicky⁸ čiji dio razmatra radove o metodološkim problemima izučavanja ovog perioda (problem periodizacije, historijske distance, različitih metodoloških postupaka, shvaćanja organizacije znanstvenog rada) u djelima jugoslavenskih historičara.

Već u pionirskom razdoblju IHRPH ukazano je na nužnost proučavanja naše marksističke misli. Ivan Babić u tekstu »O potrebi sistematskog prou-

⁷ Kada je projekt zacrtan, uz voditelja projekta, dra Z. Tomca, primljena je i jedna pripravnica, sociolog, Lydia Sklevicky. Idućih godina primani su pripravnici ovim redoslijedom: Biljana Kašić, Katarina Spehnik — politolozi; Berislav Jandrić, Zdenko Radelić — povjesničari.

⁸ Lydia Sklevicky, Orijentacioni pregled izvora i literature za proučavanje historije socijalističke izgradnje, CSP, II/1978, 15—60.

čavanja razvoja naše marksističke misli«⁹ uz ostale razloge navodi i potrebu da se međunarodna javnost obavijesti o genezi idejnih pretpostavki jugoslavenske revolucije. Takvo nastojanje ukazat će na nužnost kontinuiteta suvremene i nekadašnje teorijske misli, i, općenito uzevši, kulturne prakse, a tu je i pedagoški moment – prenošenje teorijskog i kulturnog nasljeđa naših marksista mladoj generaciji. Drugi dio rada I. Babića sadrži diskusiju o preciziranju mogućih tema istraživanja, njihova sadržaja i metodologije istraživanja tog aspekta (pretežno međuratnog razdoblja) povijesti jugoslavenskog radničkog pokreta. No, budući da nije došlo do realizacije takvog sistematskog istraživanja, »nasljednik« je te ideje mr Biljana Kašić čiji radni zadatak u planskom razdoblju za 1981–1985. obuhvaća »Aspekte razvoja marksističke teorije u Hrvatskoj u poslijeratnom razvoju«. Autorica je započela rad na sustavnoj analizi marksističke misli (koja u sebi sabire historijsku, filozofijsku, politološku, ekonomijsku, sociologijsku misao), što će, na osnovi relevantne literature, biti jedan od pionirskih radova u istraživanju te teme.¹⁰

Daljnja promišljanja na tragu marksističke teorije čine radovi Zlatka Čepe,¹¹ od kojih izdvajamo: »Jedan prilog problematici dezalijenacije« (1967), »Nacije i međunacionalni odnosi u marksističkoj teoriji i našoj samoupravnoj praksi« (1973), udžbenik »Osnovi marksizma« (1975), »Doprinos jugoslavenske socijalističke revolucije marksističkoj teoriji« (1978). Isti se autor bavio i proučavanjem socijalizma kao globalnog društvenog procesa, uz ostalo i u tekstu »Prilog problematici određenja socijalizma« (1967) i u knjizi »Socijalizam od teorije do stvarnosti« (1969).

II. Prilozi koji sadrže podatke, bilo izvorne, bilo klasificirane, po pojedinim relevantnim temama, a čiji je cilj bio da postanu neka vrsta »baze podataka« za daljnja istraživanja ovog perioda

Ti su prilozi prikupljeni u Centru za naučnu dokumentaciju IHRPH koji je djelovao do 1968. godine, a sadrže, uz ostalo, i radove kao što je »Vodič kroz Sabor Narodne Republike Hrvatske« (1963), podatke o položaju, problemima i perspektivnom razvoju zagrebačkih vanjskotrgovinskih poduzeća (1963), o zapošljavanju naših građana u SR Njemačkoj (1963), o stanju i problemima društvenih znanosti u Hrvatskoj (1964). U ovoj skupini nalazimo i kronologije društveno-političkih organizacija od 1945. do 1952, i onu značajnih kulturnih i historijskih događaja (1965), te podatke i tabele koje ilustriraju organe vlasti i organe društvenog upravljanja federacije, kretanje naše privrede i stanovništvo SFRJ, vanjsku trgovinu SFRJ, socijalno osiguranje u Jugoslaviji, i sl.

⁹ Ivan Babić, O potrebi sistematskog proučavanja razvoja naše marksističke misli, *Putovi revolucije*, 1–2, 1963, 335–338, i tekst istog autora, Za sistematsko proučavanje povijesti naše marksističke misli, *Putovi revolucije*, 3–4, 1964, 46–52.

¹⁰ Navedeno prema: Izvještaj o znanstvenom radu 1976–1980. Program znanstvenog rada 1981–1985, IHRPH, OOUR za znanstvena istraživanja, Zagreb, srpanj 1980, str. 61 (šapirografirani materijal).

¹¹ Za cjelovitiji uvid usp. bibliografiju radova Z. Čepe u ovoj ediciji.

III. Prilozi o temeljnim procesima socijalističke preobrazbe našeg društva — o samoupravljanju i agrarnoj reformi

Prvi cjelovit rad koji govori o procesima i preduvjetima uvođenja samoupravljanja jest već spomenuta knjiga dra Dušana Bilandžića »Borba za samoupravni socijalizam u Jugoslaviji 1945—1969«. Osim nje, samoupravnoj transformaciji posvećeni su i neki od radova Z. Čepe, kao npr. »Savez komunista Jugoslavije u borbi za samoupravljanje« (1973), »Stavovi povodom uvođenja radničkog upravljanja« (1978), »Tito — obnovitelj radničkog upravljanja«. U ovom planskom razdoblju autor je angažiran na projektu »Nastanak i razvoj socijalističkog samoupravljanja u Jugoslaviji 1945—1953«.

O procesu agrarne reforme pisao je Marijan Maticka u tekstovima »Društvene promjene na selu u Hrvatskoj u vrijeme provođenja agrarne reforme i kolonizacije u Hrvatskoj 1945. godine«. ¹² Autor promatra agrarnu reformu i kolonizaciju kao dio društvenih promjena koje su se odvijale u Jugoslaviji nakon 1945. godine, te zaključuje da su te promjene zasnovane na promjeni društvenih odnosa koji NOB-u daju obilježje socijalističke revolucije, i u tom kontekstu analizira nove društvene preobražaje.

IV. Prilozi o razvoju ustavnopravnog sistema, o društveno-političkim zajednicama i društveno-političkim organizacijama

Neki od planova rada prvotne sekcije za proučavanje socijalističke izgradnje ukazuju na nakanu da se ti problemi prouče, no od njihove realizacije nije nikada došlo.

»O nekim problemima izgradnje narodne vlasti u Hrvatskoj uoči i neposredno nakon oslobođenja Jugoslavije« piše Slobodan Žarić, ¹³ a sličnim se područjem bavi i tekst Branka Petranovića »Osnivački kongres Narodnog fronta Jugoslavije«. ¹⁴

Zdravko Tomac u radu »Razvoj i osnovne karakteristike primarnih lokalnih zajednica u socijalističkoj Jugoslaviji« ¹⁵ utvrđuje bitna obilježja različitih tipova primarnih lokalnih zajednica, te u analizi zasnovanoj na praksi podastire osnovne kriterije za određivanje veličine teritorijalnih jedinica vlasti za različite tipove lokalnih zajednica.

Program znanstvenog rada za razdoblje 1981—1985. ¹⁶ predviđa da se obrade teme »Organizacioni razvoj KPH—SKH 1945—1978« (Berislav

¹² *Marijan Maticka*, Društvene promjene na selu u Hrvatskoj u vrijeme provođenja agrarne reforme i kolonizacije (1945—1948), *ČSP*, III/1977, 69—80; isti, Uvjeti i okolnosti za provođenje agrarne reforme i kolonizacije u Hrvatskoj 1945. godine, *ČSP*, II/1978, 5—16.

¹³ *Slobodan Žarić*, O nekim problemima izgradnje narodne vlasti u Hrvatskoj uoči i neposredno nakon oslobođenja Jugoslavije, *ČSP*, II—III/1971, 73—86.

¹⁴ *Branko Petranović*, Osnivački kongres Narodnog fronta Jugoslavije, *ČSP*, I/1980, 5—15.

¹⁵ *Zdravko Tomac*, Razvoj i osnovne karakteristike primarnih lokalnih zajednica u socijalističkoj Jugoslaviji, *ČSP*, III/1977, 81—106.

¹⁶ Usporedi s bilješkom 10.

Jandrić), »Narodni front Hrvatske 1945—1953« (Katarina Spehnjak), »Sociološko-historijski aspekti društvenog položaja i organiziranog djelovanja žena u SRH 1945—1980« (Lydia Sklevicky), te »Razvoj sindikalnog pokreta u SRH 1945—1980« (Zdenko Radelić).

V. Prilozi iz ekonomske historije

Ovamo možemo ubrojiti rad Dušana Bilandžića »Socijalistički društveno-ekonomski odnosi u 'Pregledu istorije SKJ' (1945—1958)«¹⁷ u kojemu autor, uz osvrt na prikaz društveno-ekonomskih odnosa u »Pregledu«, iznosi svoja razmišljanja o metodološkim pitanjima takvog istraživanja, i daje svoju interpretaciju razvoja tih odnosa, a zatim još nekoliko tekstova pod zajedničkim naslovom »O nekim aktuelnim privrednim i društvenim problemima u Jugoslaviji«.¹⁸

Posebno značenje imaju poslijeratni dijelovi monografija o nekim istaknutim radnim organizacijama, kao npr. »Željezara Sisak 1938—1968« Zlatka Čepe (1968), te »INA-Rafinerija nafte Sisak 1927—1977« Mire Kolar-Dimitrijević i Zlatka Čepe (1977).

VI. Grupa priloga koja sadrži bibliografije i preglede izvora i literature za pojedina tematska područja

Centar za naučnu dokumentaciju u svojim je fondovima prikupio veći broj bibliografskih priloga radova naših istaknutih revolucionara i društveno-političkih radnika, a u Časopisu za suvremenu povijest nalazimo ove bibliografije:

»Prilog bibliografiji izvora za povijest Komunističke partije Hrvatske (Saveza komunista Hrvatske) — Kongresi, zemaljske konferencije i plenumi KPH (SKH) od 1948. do 1968. godine«, koji je sačinio Zvonko Berger.¹⁹

»Bibliografija knjiga i brošura u Jugoslaviji o Josipu Brozu Titu 1941—1972«, koja sadrži 323 bibliografske jedinice, a priredila ju je Marija Sentić.²⁰

»Bibliografija radova o jugoslavenskom selu i poljoprivredi (1964—1975)« autorice Bosiljke Milinković²¹ sadrži 2530 bibliografskih jedinica u devet klasifikacijskih grupa i indeks autora.

¹⁷ Dušan Bilandžić, Socijalistički društveno-ekonomski odnosi u »Pregledu istorije SKJ (1945—1958)«, *Putovi revolucije*, 3—4/1964, 26—45.

¹⁸ Materijal iz fonda Centra za naučnu dokumentaciju, Bel/IV—32/1964. god.

¹⁹ Zvonko Berger, Prilog bibliografiji izvora za povijest Komunističke partije Hrvatske (Saveza komunista Hrvatske) — Kongresi, zemaljske konferencije i plenumi KPH (SKH) od 1948. do 1968. godine, *ČSP*, I/1970, 277—291.

²⁰ Marija Sentić, Bibliografija knjiga i brošura u Jugoslaviji o Josipu Brozu Titu, 1941—1972, *ČSP*, II/1972, 161—201.

²¹ Bosiljka Milinković, Bibliografija radova o jugoslavenskom selu i poljoprivredi (1964—1975), *ČSP*, I/1976, 143—310.

»Bibliografija knjiga i brošura o Josipu Brozu Titu 1941—1979« Marije Sentić sadrži 636 naslova.²²

Asistenti pripravnici primani u novoosnovanu sekciju za izučavanje povijesti socijalističke izgradnje imali su obavezu da istraže izvore i literaturu za pojedine teme. Sumarni pregled izvora i literature kao prilog spomenutom nacrtu studentskog projekta Z. Tomca daje L. Sklevicky. B. Kašić piše o »Problemima istraživanja skupštinskog sistema u SFRJ«.²³ Taj je rad pokušaj da se kompleksnim pristupom svim aspektima i problemima metodologijske, kategorijalne, teorijske, ustavnnonormativne i »ostvarujuće« naravi razmotri skupštinski sistem u totalitetu društveno-ekonomske, društveno-političke i povijesne stvarnosti SFRJ, kao osnovica za specifikaciju proučavanja povijesnog razvoja skupštinskog sistema SR Hrvatske. Uvidom u dostupnu literaturu nagovijesta se niz područja i mogućih smjerova istraživanja skupštinskog sistema interdisciplinarnim pristupom i izborom relevantnih metoda.

Katarina Spehňjak u tekstu »Orijentacioni pregled i analiza izvora i literature o Socijalističkom savezu radnog naroda Jugoslavije 1945—1978«²⁴ konstatira nedostatak kvalitetnih studija koje bi proučavale Narodni front (odnosno SSRN) u povijesnom kontinuitetu u vezi s društveno-ekonomskim i političkim odnosima u društvu, te zaključuje da osnove za ozbiljni istraživački rad postoje: dostupni su svi važni i brojni izvori; moguće je korištenje arhivskom građom, a naglašava i nužnost istraživanja odnosa normativnog i empirijskog.

Berislav Jandrić autor je rada »Orijentacioni pregled izvora i literature za proučavanje povijesti KPH (SKH) 1945—1978« (u pripremi za tisak).

VII. Prilozi o međunarodnim odnosima naše zemlje

Budući da je IHRPH ustanova čiji je prvenstveni zadatak proučavanje povijesnog razvoja SR Hrvatske, jasno je da problemu međunarodnih odnosa nije posvećivana posebna pažnja. No u dva tematska broja Časopisa za suvremenu povijest nalazimo radove i na tu temu. To su »Talijski iredentizam i jadransko pitanje« (ČSP I/1975) i »Jugoslavensko-austrijski odnosi i problemi položaja slovenske i hrvatske manjine u Austriji« (ČSP I/1977). U prvom tematskom bloku relevantni su nam tekstovi Janka Jerija i Budislava Vukasa,²⁵ te prilog Dokumenti (1915—1955) koji sadrži zbirku dokumenata važnih za razumijevanje jugoslavensko-talijanskih odnosa u novijoj povijesti, kao i bibliografski prilog »Izbor gledišta jugoslavenskih pisaca o međunarodnopravnim pitanjima vezanim uz tršćan-

²² *Marija Sentić*, Bibliografija knjiga i brošura o Josipu Brozu Titu 1941—1979, ČSP, II/1980, 141—258.

²³ *Biljana Kašić*, Problemi istraživanja skupštinskog sistema u SFRJ, ČSP, II/1978, 59—106.

²⁴ *Katarina Spehňjak*, Orijetacioni pregled i analiza izvora i literature o Socijalističkom savezu radnog naroda Jugoslavije 1945—1978, ČSP, III/1980, 109—129.

²⁵ *Janko Jeri*, Nekateri elementi diplomatske geneze vprašanja jugoslovansko-italijanske razmejtv po drugi svetovni vojni do leta 1954, ČSP, I/1975, 187—240; *Budislav Vukas*, »Tršćansko pitanje« u 1974. godini s gledišta međunarodnog prava, ČSP, I/1975, 241—252.

sko područje nakon drugog svjetskog rata« koji ilustrira jugoslavensku literaturu o jugoslavensko-talijanskim odnosima 1947–1974. godine.

U sklopu drugog tematskog bloka mnogi se prilozi dotiču i suvremenog stanja, a naročito izdvajamo rad Toneta Zorna »Manjinsko pitanje i jugoslavensko-austrijski odnosi u godinama 1947–1975«. ²⁶ I taj tematski blok sadrži prilog dokumenata. Ovoj skupini valja pribrojiti i rad Stanislava Stojanovića »Titov koncept socijalističke spoljne politike«. ²⁷

Vjerujemo da ovaj pregled rezultata rada u IHRPH na istraživanju povijesti socijalističke izgradnje daje uvid u napore da se napokon pristupi istraživanju jednog područja koje je u dosadašnjoj praksi bilo gotovo jednako često isticano kao potreba koliko je često izbjegavano kao predmet bavljenja historijske znanosti. Organizacione i kadrovske pretpostavke koje su u toku vremena osigurane u Institutu daju nadu da će u idućem razdoblju biti moguće prevladati takvo stanje.

²⁶ Tone Zorn, Manjinsko pitanje i jugoslavensko-austrijski odnosi u godinama 1947–1975, ČSP, I/1975, 25–46.

²⁷ Stanislav Stojanović, Titov koncept socijalističke spoljne politike, ČSP, II/1980, 115–140.